

3. История образования и педагогической мысли за рубежом и в России: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / [И.Н. Андреева, Т.С. Буторина, З.И. Васильева и др.]; под ред. З.И. Васильевой. – М.: Изд. центр «Академия», 2001. – 416 с.
4. Кравченко Т.В. Теоретико-методичні засади соціалізації дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: дис...д-ра пед. наук: 13.00.07 / Кравченко Тамара Володимирівна. – К., 2010. – 466 с.
5. Русова С. Вибрані педагогічні твори: [у 2-х кн.] – Кн. 2 /за ред. Є. І. Коваленко; [упор.: Є.І. Коваленко, І.М. Пінчук]. – К.: Либідь, 1997. – 320 с.
6. Соціальна педагогіка: [підручник] /за ред. проф. А.Й. Капської. [4-те вид. виправ. та доп.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.

Алеко О.А.

СЕМЬЯ – ВЕДУЩИЙ СОЦИАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ ФОРМИРОВАНИЯ
ПЕРВИЧНОГО СОЦИАЛЬНОГО ОПЫТА ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье дается теоретическое обоснование значимости семьи как первичной и ведущей социализирующей среды ребенка, важности семьи в формировании первичного социального опыта. Поднимаются актуальные вопросы формирования первичного социального опыта дошкольника в семье.

Ключевые слова: социальный опыт, социализация личности, социальное развитие, ребенок дошкольного возраста, семья.

Aleko O.A.

FAMILY - LEADING SOCIAL INSTITUTE OF FORMATION OF THE INITIAL
SOCIAL EXPERIENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

In article is given theoretical motivation to value of family as initial ambience for socialization of a personality, importance of family in formation of the initial social experience. The actual questions of formation of the initial social experience of preschool children in family are considered.

Key words: the social experience, socialization of a personality, social development, child of the preschool age, family.

УДК 378.147:371.013.42:004

Алексеева Г.М.*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються організація та методи експериментального дослідження для формування потребісно-мотиваційного компоненту готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Ключові слова: майбутні соціальні педагоги, професійна діяльність, готовність до застосування комп'ютерних технологій, потребісно-мотиваційний компонент.

На сучасному етапі розвитку України знання стають основним економічним ресурсом, і тому, природно, лише інтегрувавши освіту, яка постачає кваліфікованих робітників для спільного ринка праці, можна забезпечити економічну конкурентоздатність Європи. Тому перед вищою школою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних університетів з підготовки майбутніх соціальних педагогів із високим рівнем професіоналізму, які відповідально ставилися б до результатів свого навчання та підготовки до професійної діяльності. Європейська

* © Алексеева Г.М.*

інтеграція України вимагає використання нових методів підготовки кваліфікованого фахівця, покликаного втілювати в життя основи якісних змін вітчизняної системи освіти.

Перед системою освіти постає завдання не стільки залучати людину до знань, скільки розвивати в ній здатність до отримання нових знань, уміння володіти інформацією, виховання сприйнятливості до соціально-економічних і науково-технічних нововведень, творчого ставлення до праці. Як свідчить практика, навіть добре налагоджена система освіти не в змозі сформувати повноцінного професійного фахівця на рівні сучасних вимог без залучення самоосвіти особистості.

Питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних видів професійної діяльності є досить розробленим у сучасній науці та практиці. Науковці розглядають загальні засади організації професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Капська, М. Лукашевич, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Полтавець, В. Сидоров, С. Хлебнік, Є. Холостова); формування готовності до різних функцій професійної діяльності студентів вищих навчальних закладів (В. Беспалько, Г. Балл, Ф. Гоноболін, О. Гури, Р. Гуревич, М. Дьяченко, І. Зязюн, О. Каверіна, М. Кандибович, Л. Коваль, Г. Костюк, Н. Кузьміна, В. Моляко, Є. Павлютенков, В. Сластьонін); проблеми впровадження інформаційних КТ в освіту та набуття комп'ютерної грамотності (Т. Биковський, В. Глушков, А. Єршов, М. Жалдак, О. Значенко, О. Ільків, З. Манушина, О. Міщенко, Н. Монойленко, Н. Морзе, Л. Петухова), однак питання щодо формування в майбутніх соціальних педагогів готовності до застосування КТ у професійній діяльності не було предметом спеціального педагогічного дослідження

У цьому контексті одним із пріоритетних напрямків у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів є вдосконалення їх готовності як до професійної діяльності в цілому, так і до впровадження комп'ютерних технологій (КТ) зокрема.

Мета статті полягає у визначенні організації та методів експериментального дослідження проблеми *потребнісно-мотиваційного* компоненту готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Основною ідеєю експериментальної роботи є положення Л. Виготського про зони найближчого та актуального розвитку. Зона найближчого розвитку є логічним слідством дії закону становлення вищих психічних функцій, які формуються спочатку в спільній діяльності з іншими людьми та поступово стають внутрішніми психічними процесами суб'єкта [1, с. 45]. Навчання відбувається за допомогою викладача, який виступає в ролі носія культурного досвіду та розкриває сутність нових культурних явищ або процесів.

Під експериментом розуміють «активне втручання в предмет для точного вивчення окремих частин і співвідношень у ньому» [2], «метод дослідження, при використанні якого експериментатор здійснює перевірку моделі, тобто науково обгрунтованого припущення про закономірність протікання процесів і явищ, що вивчаються» [3, с. 9]. На нашу думку, суть педагогічного експерименту характеризується цілеспрямованим внесенням принципово важливих змін у педагогічний процес відповідно до завдань дослідження та його гіпотези. Організація експерименту дозволяє показати співвідношення між явищами, що вивчаються, провести глибокий якісний аналіз і, по можливості, точне кількісне оцінювання результатів дослідження.

Студент може оволодіти, а потім привласнити тільки ті знання, вміння та навички, які потрапили в його зону найближчого розвитку завдяки спільній діяльності з викладачем і не перевищили можливостей цієї зони. Між зонами найближчого та актуального розвитку спостерігається зв'язок: перша характеризує те, що студент знає

та вмiє робити з допомогою викладача, а друга – те, що студент знає та вмiє робити самостiйно. Тобто спiльна дiяльнiсть викладача та студентiв зрушує межi актуального розвитку в бiк зони найближчого розвитку.

При визначеннi основних напрямкiв педагогiчного експерименту ми виходили з того, що бакалавр – це академiчний ступiнь або квалiфiкацiя, що присуджується особам, якi освоiли вiдповiднi освiтнi програми вищої освiти [4]. Тобто це носiй конкретних знань, умiнь i навичок, якi можуть нескiнченно вдосконалюватись. Граничною рамкою iх розвитку є функцiї, якi визначаються структурою iх професiйної дiяльностi. У ходi освоєння цих функцiї формується операцiйно-дiяльнiсний компонент. Професiонал же повинен представляти й утримувати цiлiсну дiяльнiсть, а тому крiм операцiйно-дiяльнiсного компонента ми ввели потребнiсно-мотивацiйний та рефлексивно-оцiнний компоненти готовностi майбутнiх соцiальних педагогiв до застосування комп'ютерних технологiй у професiйнiй дiяльностi.

Розглянемо органiзацiю та методи експериментального дослiдження для формування потребнiсно-мотивацiйного компоненту готовностi майбутнiх соцiальних педагогiв до застосування КТ у професiйнiй дiяльностi з точки зору функцiї фахiвця.

Соцiальний педагог, надаючи соцiально-педагогiчну допомогу дiтям, пiдлiткам, дорослому населенню, виконує такi функцiї [5]: аналітико-дiагностичну; прогностичну; органiзацiйно-комунікативну; корекцiйну; координацiйно-організаторську; соцiально-педагогiчну пiдтримку; охоронно-захисну; психотерапевтичну; соцiально-профiлактичну; реабiлітацiйну.

Вважаємо, що пiд час формування готовностi майбутнiх соцiальних педагогiв до застосування КТ у професiйнiй дiяльностi треба використовувати вже сформованi вмiння, якi вони отримали пiд час вивчення курсу «Інформатика», з поступовим переходом до ще не розвинених знань i вмiнь. Мiж цими порогамі є оптимальний перiод, на який рекомендується орієнтуватися викладачу в процесі навчання. Варто пам'ятати, що на розмiр зони найближчого розвитку впливає не тiльки викладач, але й сам студент, оскiльки пiд час самостiйної роботи відбувається процес зовнiшньої та внутрiшньої стимуляцiї активностi та самостiйностi студентiв, унаслiдок чого формуються новi знання та розвиваються вже набутi.

Для з'ясування внутрiшнiх та зовнiшнiх мотивiв студентiв щодо застосування Інтернету було використано модифiкований варіант методикі О. Арестової «Класифікації мотивiв застосування КТ», орієнтованої на визначення таких мотивацiйних утворень: діловий мотив; пiзнавальний мотив; комунікативний мотив; корпоративний мотив; мотив самоствердження; iгровий мотив; мотив афiляцiї; мотив самореалізацiї.

З метою адаптування тесту до завдань дослiдження зміст опитувальника зазнав деяких уточнень, а саме об'єднання ділового та пiзнавального (пiд назвою «діловий»), комунікативного, корпоративного та мотиву афiляцiї (пiд назвою «комунікативний»).

Для формування потребнiсно-мотивацiйного компоненту пiд час теоретичної пiдготовки в педагогiчному вищi широко впроваджувалися проблемнi лекцiї активного характеру, серед яких лекцiї-педради, лекцiї в парі тощо.

Наведемо приклад, як пов'язати застосування КТ iз майбутньою професiйною дiяльнiстю соцiального педагога пiд час опанування дисципліни «Соцiальна педагогiка» на тему «Наукова органiзацiя працi студента та її основні складові».

На лекцiї-прес-конференцiї за допомогою навчально-професiйних i проблемно-пошукових завдань створювалися проблемнi ситуацiї, розв'язання яких включало майбутнiх фахiвцiв у проблемно-евристичний характер навчання, що не тiльки

забезпечувало свідоме засвоєння теоретичних знань, а й стимулювало інтерес до застосування КТ у професійній діяльності.

Тема лекції студентам повідомлялася заздалегідь, з метою залучення їх до активної самостійної діяльності щодо теоретичного засвоєння знань про наукову організацію праці студента та її основних складових. Після вступу на лекції-прес-конференції викладач пропонував студентам поставити йому 2-3 запитання з теми, які пов'язані з використанням КТ у майбутній професійній діяльності.

Було задано декілька питань:

1. Що таке педагогіка мережевих спільнот?
2. Які принципи організації навчальних мережевих спільнот?

Відповідаючи на питання, викладач подав класифікацію і навів приклади сервісів Веб 2.0. Прописано прості дії, на основі яких можна використовувати ВікіВікі, блоги, народні класифікатори для формування творчого й критичного мислення, толерантності, дослідницької діяльності на основі мережевих матеріалів. Про віртуальні спільноти прийнято говорити як про такі, де люди спілкуються один з одним за допомогою інформаційної мережі Інтернет. Технічно мережа Інтернет складається з низки пластів, реальних дротів, що передають біти інформації по всьому світу, веб-браузерів, які одержують ці біти й виводять на екран тексти й картинки (мережа Інтернет – це комунікаційне й інформаційне середовище, в якому люди й програми обмінюються повідомленнями).

Практика свідчить, що студенти не завжди могли поставити всі запитання, які охоплюють повний обсяг використання КТ у майбутній професійній діяльності соціальними педагогами з даної теми. Наприклад, у нашому експерименті не було питання про те, як раціонально організовувати наукову організацію праці студента за допомогою WEB-технологій. Викладач звернув на це увагу і розкрив технології використання мережевих спільнот.

Після цього студенти усвідомили, що вони не звернули увагу на те, як можна за допомогою організації колективної діяльності та впровадження КТ (спільний пошук і зберігання інформації; створення й спільне використання медіаматеріалів; спільне створення й редагування гіпертекстів; спільне редагування й використання презентацій у мережі; спільне редагування й використання карт і схем) планувати процес своєї діяльності, контролювати її результати і відповідно до цього намічати подальшу самоосвітню діяльність. Слід зазначити, що для створення умов, за яких формуються наукова організація праці студентства, необхідні перебудова мотиваційної сфери студентів та включення до їхньої діяльності соціальних мотивів, ідеалів, життєвих планів. У такому разі процес навчання набуває особисто значущих рис і зумовлює активність позиції студентів, що сприяє появі більш гнучких організаційних форм праці студентів і є посиленням ролі професійних мотивів самоосвіти та самовиховання.

Значний потенціал у формуванні потребнісно-мотиваційного компоненту виявлявся у процесі організації ділових професійно-орієнтованих ігор, які, як правило, проводилися під час практичних і лабораторних занять.

Ділова професійна гра – це різновид продуктивної діяльності, яка відбувається на основі діалогу спілкування з посиленням ініціативи студентів, зі встановленням постійного зворотнього зв'язку. У цьому разі головним мотивом є не лише її результат, а сам процес, який впливає на усвідомлення мети та значущості застосування КТ майбутніми соціальними педагогами у професійній діяльності.

Наприклад, на практичному занятті з дисципліни «Соціальна педагогіка» на тему «Ресурси соціально-педагогічної діяльності» студентам пропонувався різновид ділової професійно-орієнтованої гри – «педрада». Вона має важливе значення, оскільки

стосується питань обміну досвідом студентів щодо використання ресурсів Інтернету за умов обмеженого доступу до глобальної мережі. Мета проведення педрад полягає в організації групової дискусії, вона передбачає уміння кожного студента висловити свою особисту думку, тобто проявити себе та почути думки й аргументи друзів. На кожній педраді завжди повинні обговорюватися два аспекти питання – наявні проблеми та шляхи вирішення кожної окремо.

Викладач на допомогу викликав одного зі студентів, який стисло записував на фліпчарті (комп'ютері, екран якого відображається за допомогою мультимедійного проектора) ідеї щодо обговорення теми. Записи було оформлено у дві колонки: проблеми та шляхи їх вирішення. Після всіх пропозицій викладач запропонував можливі способи організації доступу студентів до Інтернету на базі використання: комп'ютерних класів у навчальний час шляхом складання зручного графіка роботи; комп'ютерних класів у позанавчальний час шляхом складання зручного графіку роботи; Інтернет-кафе; домашніх комп'ютерів студентів; комп'ютерів з Wi-Fi виходом в Інтернет; точок відкритого доступу; інших можливостей.

За матеріалами педради студентам пропонувалося самостійно розв'язати завдання: провести вивчення електронного інформаційного забезпечення університету з метою виявлення можливостей щодо надання соціальної літератури студентам; написати стисло характеристику електронного інформаційного забезпечення соціального педагога.

Використання обговорення методом мозкової атаки під час практичного заняття на основі педради ми організували з метою залучення майбутніх соціальних педагогів до активної пізнавальної діяльності; акцентування уваги на труднощах, які вони мають навчитися долати в реальному процесі своєї професійної діяльності.

Різновидом ділової професійно-орієнтованої гри була демонстрація під час проведення практичних занять презентацій кращих зразків досвіду соціальних педагогів. Це дозволяло студентам спостерігати за роботою соціального педагога на основі правильності дій майстра, а в подальшому самостійно створювати портфоліо та розв'язувати професійні завдання.

Наприклад, на практичному занятті з дисципліни «Соціальна педагогіка» на тему «Соціально-педагогічна діяльність у загальноосвітніх закладах» студентам надавалася можливість переглянути портфоліо соціального педагога Хмельницького ліцею № 17 О. Смолінської, яке було створено для конкурсу «Учитель року».

Метод «Портфоліо» є одним із найбільш сучасних методів професійного розвитку. Його призначення – систематизувати досвід, накопичений фахівцем, його знання, чіткіше визначити напрямки його розвитку, а також зробити більш об'єктивним оцінювання його професійного рівня. Згідно з сучасними словниками, портфоліо – це повне зібрання власних досягнень, своєрідне досье. Портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті соціальним педагогом у різноманітних видах діяльності – виховної, творчої, методичної, дослідницької.

За матеріалами побаченого студентам пропонувалося самостійно розв'язати кілька проблемно-пошукових завдань:

1. Як соціальний педагог урахував індивідуальні особливості учнів для розв'язання конфліктів між навчальним закладом та батьками? Наведіть найбільш переконливі приклади.

2. Проаналізуйте загальну атмосферу спілкування соціального педагога з учнями та батьками.

Проведене дослідження не вичерпує всіх завдань щодо вирішення проблеми формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних

технологій у професійній діяльності. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці та теоретичному обґрунтуванні цілісного науково-методичного комплексу підготовки соціальних педагогів для підвищення ефективності формування їх готовності до майбутньої професійної діяльності.

Вищезазначені форми та методи організації роботи з використанням навчально-професійних і проблемно-пошукових завдань під час лекційних та практичних занять позитивно впливали на формування потребнісно-мотиваційного компоненту готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності (розвивали інтерес студента до застосування КТ, орієнтували на творче оволодіння фахом, сприяли становленню професійних ціннісних орієнтацій під час самостійного виконання навчально-професійних завдань, пов'язаних із використанням КТ, професійному становленню, самовизначенню майбутнього соціального педагога). Тому в подальших дослідженнях доцільно визначити шляхи ефективного використання цих форм та методів.

Література:

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: [в 6 т.] / Л.С. Выготский; под ред. А.Р. Лурия, М.Г. Ярошевского. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 1: Вопросы теории и истории психологии. – 1982. – 448 с.
2. Грищенко І.М. Основи наукових досліджень: [навчальний посібник] / І.М. Грищенко, О.М. Крищенко. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2001. – 185 с.
3. Педагогічний експеримент: [навчальний посібник для студентів педагогічних вузів] / [В.І. Євдокимов, Т.П. Агапова, І.В. Гавриш, Т.О. Олійник]. – Харків : «ОВС», 2001. – 148 с.
4. Педагогическая энциклопедия / под ред. И.А. Каирова. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – Т. 3. – 1966. – 880 с.
5. Соціальна педагогіка: [навчальний посібник] / за ред. Капської А.Й. – К.: 2000 – 264 с.

Алексеева Г.М.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются организация и методы экспериментального исследования для формирования потребностно-мотивационного компонента готовности будущих социальных педагогов к применению компьютерных технологий в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: будущие социальные педагоги, профессиональная деятельность, готовность к применению компьютерных технологий, потребностно-мотивационный компонент.

Alekseeva G.M.

THE USE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES READINESS FORMATION OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO THE PROFESSION

The article deals with the organization and methods of experimental studies of the formation of the motivational and needed component of future social workers' readiness to use computer technologies in their professional activities.

Key words: future social workers, professional activities, willingness to use computer technologies, motivational and needed component.